

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. II. Eleemosynas consideratè, largiter, & humaniter, dandas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

ter accipiendi perdit. Duplicata sunt beneficia, quæ naturata.

C A P V T II.

Eleemosynas humaniter, consideratē, largiter dandas.

Cesar. l.4. Illus. m. 68. pag. 224. CESARIUS ē Cistertiensi familiā, qui ante annos quadringentos avi sui miracula con-scripsit, rem sibi narratam litteris mandans: Quidam Abbas, i.e. quidam, hospitalitatis amans, & in pauperes supra modum prolixus fuit. Ne autem in his pietatis officiis remoram sentiret, sibi similes suo cœnobio curatores ambivit. Optimus conatus miro favore Deus prosecutus est. Quo plures hospes receperunt, quantumque largius egenis beneficit, tantò copiosior cœnobii provenitus fuit. Huic Abbas alius succedit, & cū eo tenacitas & avaritia. Prioribus igitur curatoribus amoris sibi similes adiecit novus Antilles, avarus avaros. Et ut res mangonio non careret: Prior Abbas, aebat, nimium fuit dapsilis & effusus: contrahendæ sunt manus, & a pars cœnobii serendum, ut si agros sterilitas, peccus pestilens, grando segetem invadat, habeamus nihilominus, quod promamus. Hoc mantelo Abbas il-laudatum parlimoniū velabat. O condum, non Pro-mum! sed avarus Condus, calamitosum facit Promum. Postquam enim hic lucrio non hospites solū, sed & hospitalitatem exclusit, & tributum pauperibus dari solitum subtraxit, simul etiam cœnobii cen-sus decrevit. Eò res prolapſa, ut vix esset, quod mensis ex ritu & mo re inferretur. Inops era opulentia. Quadam die vir grandævus & canus à janitor hospitium magnis precibus rogavit. Hunc janitor claus & timide admisit. Cenula prorsus tenuis allata: offula exculpta, caules malè uncti, & quod cœnæ caput, præfalsa & durata fumo albula. Saper omnia tamen vultus & verba accessere bona. Nam janitor modestè pre-fatus: Velim, inquit, vir optimus, mensam tam tenuem æqui bonique consulas. Sanè non grandi mazonomo cibos ferimus. Memini oīm cū nostra domus tam opimis redditibus gauderet, ut vel Pontifices salari cœnæ liceret excipere: jam vix panem & olifcula ex-hastum penu subministrat. Huic cano capite hospes: Duos fratres, inquit, monasterio expulsi: & nisi hi revocentur, actum est de vobis, è dura & cœlesti num-quam satiſcluctabimini. Illorum fratum alteri no-men est DATE: alter DABITVR VOBIS, appellari solet. Et cum dicto se oculis subduxit hospes, lanctor non infelis memorie: amborum nomina utcumque retinuit, rem Abbati ac ceteris ordine percensuit. Ab exilio revocatus est frater DATE, & unā cum illo redit germanus exul DABITVR VOBIS. Refumpta est in egenos liberalitas, & res familiaris misericordie augeri coepit.

Res mira hos fratres separari non posse; individuo nexu sepe comitantur. Vbi DATE, illuc & DABITVR est. Ita unam aliquam domum aut uterque occupat, aut neuter. Renuit dare? ergo recusas accipere: nec tibi dabitur.

Atque hoc est, quod hactenus urgamus, & unā jam dandi modos explicamus. Superiori capite præcep-tionem triplicem suggestimus: Da ipse, da dictame syllabo, da cito. Triplicem aliam hīc subiungimus: Da hu-maniter, da consideratē, da largiter. Singulis præceptio-nibus maiorem lucem dabimus.

4. Modus:
Da huma-niter.

Q Vartus igitur in dandis eleemosynis modus est: Da humaniter, vultu bono, verbis amicis, gestu

A non superbo. Verbis contumeliosis omnis grātia cor-rumpitur. Quād decorum est, cū viri primarii for-didum palliolum comiter ac benevolē alloquuntur, nec adducto supercilie inopes velut voce indignos re-jiciunt. Siracides hīc præceptorem agens: Filii, ait, in Eccl. 11 bonis ne des querelam, & in omni dato ne des tristitiam ver-2.15. bi mali. Cū eleemosynam das, cāve illam alperis ver-bis corrumpas, ne qui accipit, pro gratiarum actione na alpen-11. tibi maledicat. Non raro lenis placida, & comis oratio verbis 10. donis ipsis est potior. Blande & amicabiliter alloque-re, & jam dedisti. Vt ros præterite sic calores tem-pérat, ita dolores, quos urens creat paupertas, mitia verba leniunt valde ac mitigant. Alperis tuo muneri comitatem, & munus geminum consulisti. Frons ru-gosa, tetricus vultus, verba rigida mororū sunt, non solatio, & donum quod comitantur, jugulant, Eleemo-syna, præsertim non magna, verborum saccaro & melle condita est, ut solent quādam placenta, sine hoc condimento minùs placitura.

Est qui canem velit alicere, & alterā quidem ma-nu panem, sed alterā fuſtem echinatum porrigit: non allicet: fugabit. Ita sunt qui ſtipe dividunt, ſed iis verbi, quæ ſtēvius echino pungunt. Das panem, inquit Chryſotomus, & vocas impotrem. Exofum & miſerum donū. Suavius benefacere, ſi tua retineres, quād ſi tam morosus & humanitatis expers ſis benefactor. Atios mores diuinū Paulus nos docens: Induite vos, Col. 3. inquit, ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera misericordie, v. 12. benignitatem, humanitatem, modeſtiam, patientiam. Harum virtutum ſane nullam habet, qui aduersus pauperes tam alper, & inhumanius eft. Et cui benignus ille videatur, cui patiens, humilis & modeſtus, qui Lazaroſ tam inclemēter dimittit, qui prius convicis mordet, quād numinis donet. Nunca modesto humili ſint illæ vo-ces? Vos errores otio nati, vorando, ludendo, potan-do veſtra consumiſtis: Vos mures omne horrum in-felicitatis, omne tritricum corroditis: Vos inertes beſtie labore fugitiſ, & ignavam mendicitatem ultrō ſe-ſtaminis: qd̄ ſint ventres tam pigris ſatis impletat? Ohe ſatis elogiorum ſatis eft. Parcius ita, obſecro, Christia-ni, non hic misericordiae ſunt viſcera, ubi verba ja-ctātur tam inhumana. Isidorus Pelusiota eos, qui pau-peres velut molloſi allatrant, graviter reprehendens: Epif. 11. Eleemosynam, inquit, a probro & contumeliam puram atque immunem eſe oportet. Nam qui ei haec adjun-gunt, fragranti unguento cœnum admiscent, arque accipientium animos percutiunt. Quæ enim cum pro-bro porriguntur, etiam ſi maxima ſint, accipientibus probo minimè jucunda ſunt, tametq; alioqui neceſſitate con-ſtricti contumelias tacitè ferant. Cū autem etiam per-exigua ſunt, atque cum contumeliam præbentur, into-lerandam quādam egentium animis tempeſtatem cipiebōs pariunt. Quocirca pauperibus leniter & placide re-ſpondere oportet. Melior eſt ſermo quād donum, ſunt.

Mendici, ut ſcas, non minus homines ſunt, quād tu: ergo iis te quoque hominem offendere, & ſinu me-mineris etiam te mendicum eſe. Apposite Guili-el-mus Lincolniensis: Dic mihi, queso, o d̄ives, ait, quare colis, in te pauper tecum non accipier cibum, qui tecum accepturus eft re-pofit. Ergo quare non accipier veterem tunicam, qui tecum acce-ptrum eft immortalitatis ſolam? quare pauper non meretur accipere panem tuum, qui tecum meruit accipere baptiſti Sa-tramentum? Cur indignus fit accipere reliquias ciborum, qui tecum venturus eft ad convivium Angelorum? Ergo mendicus mendico, ſed regni ſocio amicē ac humaniter reſponde.

Quis verò noſtrū à Deo unquam, cū mendica-mus, & ſupplices ei libellos porrigimus, responderi ſibi audit; Recede impostor: non venires ad me, niſi neceſſitas te premere: in templo tantum tibi charus ſum; cū extra templum eſt, allis ſed fortivis amori-bus dele-

delectaris. Ergo abi, nec redi. Hæc audire dignissimi sumus, sed iniùs agit nobiscum Dominus Deus. **A-** quissimum igitur est, ut nos servi cunì conservis non rigidè agamus.

Quanto melius est, inquit Seneca, adieere bona verba rebus bonis, & prædicatione humana, benignaque commendare, quæ praefas? Dic: si quid deerit, libeneri submissi raro; nec opus tot preces aut deprecatores admoveare, ut expagner; quid quid in me consili & opis, pro viribus juvabo. Qui tam parat facit, non est dubium, quin liberter faciat. Itaque latus optulatur, & induit ibi animi sui vultum. Ita qui accipit, majoris æstimabat dantis animum, quam donum: dicet, non reperire se, quæ fatis gratias agat. Quorundam grandia beneficia loquendi alperitas, gravitatem & tristitiam imitata corruptit, cum precibus annunt vultu negantium. Martialis hos tales false tangit:

Diligo prestantem, non odi Cimna negantem,
Sed tu nec prefas, nec citò Cimna negas.

Homines autem morosi & fastuosi, plerumque etiam contumeliosi sunt, qui aut non respondent, cum rogatur, aut respondent acerbè. Ita plurimi manus utcumque munificis, sed os habent amarulentum, quod destruunt, quidquid manibus struxerunt. Tu igitur si panem velis porrigerere, clavam echinatam abjice: Da stipem, led vultu & verbis bonis, Da humaniter.

s. II.

5. Modus:
Da confundere.

Quibus
primo
lubvenie-
dum.

Quibus
secundo.

Quibus
tertio.

Q Vintus dandi modus: *Da confundere.* Pauperes quidem curiosius scrutandi non sunt; ut dicimus, nihilominus considerandum, ubi rectius ponatur beneficium, quo loco major urgeat necessitas. In consulta & plane cæca donatio laudari non potest. Sit ergo delectus aliquis hunc in modum. Primo senibus, ægrotis, studiosis, adolescentibus genis dandum pœceteris. Igitur ætatis aliqua ratio haberi potest, ita ut ceteris præferantur senes, qui licet laborem non faciant, viatum tamen difficulter parant. Interrogatus Diogenes: Quid in vita miserrima videtur? Dixit, *lenex* genus: hic enim bis ægrotus est, & senectutis morbo & mendicitatis pertulo facco. Deinde non negligendi sunt, qui cum aliena indigent misericordia, pudore ingenuo deterrentur à querendo, verecundi pauperes, qui usus fame potior est pudor. Qui autem egens & æger est, dupli laborat paupertate. Heu quoties in urbibus familia est, in quâ maritus æger decumbit, sex, septemve liberi panem absumenti. Vxor re familiari occupatissima, cùm marito ægo, tum culinæ & foco adfudet. En nemo est in familia, qui vicuum possit lucrificare; nec panis est, nec quod molant, habent, nec quod pinsant. Hic operapretium est, benefacere. Tertiò qui ceteris anterēderi, sunt adolescentes honesti, sed inopes, qui student litteris. Sunt quidem pauperum domus, sunt pecuniae collatrices, sunt sportæ, sunt ditorum culinarum reliqua, nihilominus sunt studiosorum adolescentium plurimi, quibus nec inuidus panis est; ad discendum ingenii multum habent, æris nihil. Hi magni olim viri fierent & Reipublicæ perquam utiles, sed dira eos paupertas abstrahit à Parnaso. Hos præ picturâ sic exprimebant. Iuvenem statuebant, qui alteram quidem manum habebat alatam, quâ cælum peteret, sed altera gravi saxo impedita trahebat ad terram. Hi sanè pœ omnis alendi. Stupores alii & fungi, quibus ingenium durum, indocile, obtusum, ad stivam, ad futrinam aut textrinam, ad militiam ablegentur; in scholis ad spem magnam educandi sunt, quos indoles & ingenium commendant.

Sed objicias primò: *Hi pueri cùm eis recte est, aut insolescunt, aut aufugunt. Respondemus, eleemosynam non ideo malè collocatam aut perditam. Quot*

tirones in officinis, in tonstrinîs, in religiosis familiis discunt, & aut malè se gerunt, aut ad discendi finem non pertingunt. Eleemosynæ nihil officit, malo animo accipi, sed malo dari.

Objicias secundò: Litterarum studium ad finem perducere res maximi sumptus est, quem plerique omnes fugimus. Obduco: Exiguæ planè sumptus est, quo primis annis adolescentis aliquis inter Musas alitur; nam ulti ad classes altiores evalescit, industria sua seipsum juvabit. Quot ipsi novimus viros primarios, Archigrammateos, Medicos, Iurisprudentæ, Theologæ Doctores, Proæpiscopos, qui domos cantu salutabant, ut nummulum aut panis frustulum acciperent: eruditio eos in altum exultit. Sunt quidem hi subinde parum grati in eos, in quos maximè oportet. Nihil refert. Hæc talia largitiones nostras nequam terrant: eleemosynæ promeritis nihil decedit.

Objicias tertio: Ego templis do. Non reprehendimus. Sed tempora viva potius ac prius curanda sunt, quam ea, quibus nihil est vita. Sunt qui sacerdotia augeant, conobia condant, tempa aut facella erigant, parentes aut cognatos summè pauperes defituant. O munificentiam magnam, sed male ordinatam! Aurea lingua orator, quid hac in re sentia, apertissimâ Chrysostom. facundiâ in medium ponens: Ecce enim, inquit, qui martyria adificant, Ecclesiæ ornant, bonum opus facere videntur; Matt. 10. 41. sed si quidem & alias justitiam Dei custodiunt, si de bonis eorum pauperes gaudent, si aliorum bona per violentiam non faciunt sua: scito, quia ad gloriam Dei adificant. Si autem alias justitiam non servant, si de bonis eorum patres numquam gaudent: si aliorum bona faciunt sua, aut per violentiam, aut per fraudem: quia tam infensatio est, ut non intelligat, quia non ad gloriam Dei, qui adificant illa, sed propter estimacionem humanam? & justè adificant martyria, ut pauperes violentiam passabiles interpellent contra eos. Non enim gaudent martyres, quando ex illo pecuniis honorantur, pro quibus pauperes plorant. Qualis est virtus illa justitiae, munera mortuorum, & expoliare vivos? de sangüine miserorum tollere, & Deo offerre? Illud non est Deo offerre, sed velle violentie sue socium facere Deum: ut cum siblatam sibi pecuniam de peccato libenter acceperit, consentiatis in peccato. Vis domum Dei adficare? da fidelibus pauperibus, unde vivant; & adficati rationabilem domum Dei. In edificiis enim homines habitant. Deus autem in hominibus sanctis. Quales ergo illi sunt, qui homines expoliant, & adificant martyrum faciunt? habitationes hominum componunt, & habitationem Dei desirant? Tant ergo ex antiquis temporibus morbus iste in hominibus habebatur. Dicebant enim apud se: Si bene fecerimus pauperibus, quis illud videret, & si viderint, non multi vident; & si multi vident, pro tempore vident. Transit enim tempus, & transit cum tempore benefacti memoria: Nonne ergo melius adificant facimus, que omnes afficiunt, non solum hoc tempore, sed etiam in posterum? Nam quandiu edificium permanet, tamdiu adificantis memoria nominatur. O inspirans homo! quid tibi profest post mortem ista memoria, si ubi es, torqueris, & ubi non es, laudaris?

Primum ac potissimum, quod templis debetur, est Mundities mundities. Non tantum adfint, que in usus sacros templos necessaria, sed etiam quantum fieri potest, mundissima potissimum debetur. Viderint illi, qui sacras ædes equalore ac situ obduci, omnia in eis pessum ire suaviter cernunt; nec ruinosa restaurant, nec collapsa erigunt, immo domesticas usibus profanant; qui legumina, rapas, lac, oleata, saccellis velut penori cultodienda tradunt. Hic cum Christo vociferandum: *Fecisti domum patris mei spelun- tam, si non latronum, certè aranearum, vespertilionum, noctuarum. Sunt etiam, qui domos habent instructis- simas ac ornatisimas, in eorum templis aut facillis sequant omnia & fordent, aræ a frontalibus nudæ vix laceris ac fordidis pannis insternuntur, in ceteris omnibus confusis & squallor. His divini honoris contem- ptoribus*

ptoribus flagellum Christi proximum est. Et certè totas familias malè perire vidimus, quæ sacras ædes tutæ sive commissas negligi, ruere, ac collabi non vertuerunt.

Da igitur, quod debes ædibus sacris, quæ ad sacros usus necessaria sunt, assigna, munditiem eis præsta; & cave domibus sacris spatium vel minimum, cave quidam redditum, aut donaria illa subtrahas.

Annas æternas in templis exequi libi defuncto constitutre vix hoc ævo censuerim expedire, idque certas ob causas. Quadringtonos aut quingentos, aut etiam sexcentos florenos huic rei destinatos, dum vivis, in adolescentes studiosos eroga, & inde tibi majus promeritum accedit, quām si singulis annis inferit cursim peragantur. Alia hī virorum principum est ratio. Igitur hī tempora sexaa sic instrue & orna, ut tempium Dei vivum non nescias primo loco curandum. Adolescentes studiosos pauperes omnibus quām impenitissime commendō.

§. III.

¶. Modus:
Da largi-
ter.

Plautus,

Lue. c. 6.
v. 36.

Tob. c. 1.
v. 19. & 20.

Sextus ergondi modus, Da largier: immerge manus tuas manum, non solam rade superficiem. Sunt, qui valde da filios se credant, cum verminos carnes, aut vitum fugiens & vappam, aut poma putrida, aut corras tineis vestes mendiculis projecerint. O grandem munificentiam, pauperibus donare, quæ in fine forent excutienda. Nemo dixerit: Satis habent; hoc contenti sunt pauperes; Istud haud eos dedecet. Scilicet est condignum donum, qualis est cui dono datum est.

Apago voces improbas. Quod pauperi das, Christo das. An Christum exolescens, vino, fætentibus carnibus vis reficer? Illud autem singulariter attendendum tam in profanis quām religiosis domibus: Cum ciborum reliquiae pauperibus dantur, ne quæso tam immunda sit congeries, ut offa canibus obipari videatur. Hic sæpe turpis famulorum, & ancilarum discordia est, quæ dum impatienter properat, carnes, olera, pultes in chaos sordidissimum confundit. Sed & patris aut matris familias culpa hī miscetur, quibus curæ non est, quid pauperibus aut quomodo detur. Non intelligit super égenum & pauperem. His illud ingerendum. Quod facis, fac bene. Dandis ciborum reliquias multum dabis, si sine sordibus dederis, si te non canibus sed Christi pauperibus dare reputaveris. Quis ciborum omnium confusionem non horret? Immundissimum eleemosynæ genus, est, aspa & lixa, siccæ & liquida, dulcia & acida, olera & pulmenta in ollam unicam conjicere. Distingue distinguenda, & turbæ pauperum bene coxeris. Misericordia sordes non amat.

Estate misericordes, sicut & pater vester misericors est. Non sicut Abrahamus, Tobias, Iobus misericordes fuerunt, etiæ fuerint misericordissimi; sed sicut pater vester. Hujus imitamini liberalitatem. Dandum est, non sicut olim libabatur Soli vinum, hoc est, parsimoniæ; non sicut thus extremis digitis in acerram conicitur, non sicut agroti juculum modico fale spartitor. His eleemosynæ sacris non cochleariolum aromaticum, non cochlearie offarium aut pulmentarium, non ligula, sed cochlear fullonum, quo pannos perplunt, est adhibendum; tota manu dandum, liberalissimè, quantum fieri potest, hic ergandum. Da igitur ambabus manibus, largire pleno modio, & ipso horro admetire, non minutum, non parcere, sed ampliter, copioso ac prolixè, minimèque malignè; Primumque magis quām Condum te præsta.

Tobias in captivitate positus quoridie pergebat per omnem cognitionem suam, & consolabatur eos, dividetaque unicuique prout poterat de facultatibus suis. Esurientes ale-

A bat, nudis que vestimenta præbebat, & mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. En omnibus ornata facies, oculus cæco, pes claudio, operimentum nudo, pater pauperum, plecata totaque manu dedit.

Germanus Antiodorensis Antistes in itinere stipe à mendiculis rogatus, à Diacono suo quævit, quantum supereret viatici? Tres aurei, respondit. Hos ipsos omnes, ait Germanus, da petentibus mendicis. Cui Diaconus: Si demus, inquit, quid nobis in viaticum restabit? Huic demum præfus: Deo, inquit, non deerit, unde suos nutrit: tu quod habes, pauperibus ne subtrahas. Ergo Diaconus ne cuicquam minus prodidus videri posset, duos dedit aureos, retento tertio. Non diu post equites inseguuntur hos viatores, à Leporio viro ditissimo missi, ut Germano Episcopo ducentos aureos offerrent, quos & obtulerunt, & una sum dominum venerando Prefuli commendarunt. Hic Germanus ad Diaconum versus: Quidquid hoc muneri est, inquit, accipe, vos vero Leporio amplas agite gratias: curabimus, ne male collocaçit beneficium. Dimitis equitibus, fronte seriat diaconum compellans: Scito, ait, quod & pauperes decepseris, & nobis centenos aureos ademeris. Nam si mendicis, prout iussoram, tres aureos deditis, liberalissimus remunerator Deus nunc misisset aureos trecentos. Hanc muneri diminutionem, fatuæ providentiae habemus præmium.

Anno millesimo cœtesimo nonagesimo septimo, quo Cœtesimo, dīa faines plurimos extinxit, religiosa domus Hei sterbachii, novella licet & exigui censū, non ideo tam angustioris liberalitatis in pauperes fuit. Tantus autem accūsus pauperum erat ut eorum vel uno die mille quingentis ad portam numerarentur. Gebhardus e loci tunc Abbas singulis diebus bovem unum lixari, quem præter panes & olera in egenos tribui jussit: ita pauperibus usque ad novas spicas utcumque satisfactum. Verebatur autem opimus pater, ne annona pauperum deficeret ante messem, & ideo pistorum vocans pastores nimis magnos ajebat coquii, moderatione hī opus esse, quod pluribus & diutius suppetat, quod detur. Hic pistor Conradus Roth: Venerande Pater, inquit, mihi crede, cum massam subigo, & panes formo, admodum parvi sunt, in furno incrementum accipiunt admirandum. Affirmare autem nanos immitti & parvulos panes, extrahi gigantes. Sed & ille hī observabile, inquit, farinam in ipsis farinariis crescere, ut pistores omnes, sed & pauperes mirentur, dicantque: Vnde, obsecro, hic omnis tam copiosus commeatus? Eodem anno vir opulentus Andreas Spirensis, qui in aulâ Friderici Cæsaris pecuniam maximam congesit, nobile præmium ab omni vecigiali et tributo vacuum & immune emit, & illi ipsi cœnobio in pauperes tam prolixo sponte suâ donavit. Ita panes, olera, boves, & quidquid in egenos distributum, grandi scenore, restitutum est.

Promissa Christi non fallunt: Date, & dabitur vobis, Lue. c. 6. date liberaliter, & liberaliter reddetur vobis; date liberalissimè, & id omne pariter liberalissimè vobis restituetur. Eadem quippe mensurâ, quâ metitur, remetetur nobis. Qui facit misericordiam, inquit Chrysologus, currit ad præmium: qui non facit misericordiam, definiens currit ad paenam.

CAPVT III.

Eleemosynas bilariter, modestè, destinato mu-
nero dandas.

ADMIRATIONE dignissimum est, quod Salomon in templum à se conditum thesauros incredibilis insumpserit, ligna pretiosissima pro eo de- legerit;